

Ötvenéves Tarr Béla Kossuth-díjas filmrendező A magyar filmnyelv nagy „avantgárdja”, Tarr Béla ötvenéves. Ötvenéves Tarr Béla Kossuth-díjas filmrendező A magyar filmnyelv nagy „avantgárdja”, Tarr Béla ötvenéves. A filmes szakmában a világklasszisok között tartják számon: a The Guardian című brit napilapban megjelent egy lista, amelyben kritikusok rangsorolták a világ negyven legjobb filmrendezőjét, s e listán a tizenharmadik hellyel Tarr Béla még Pedro Almodóvar és Tarantinót is megelőzte. Tarr egy olyan értékelésben végzett ilyen előkelő helyen, melynek szempontjai a következők voltak: tartalom, látvány, mesterség, eredetiség és intelligencia. A Village Voice pedig a 2001-es év harmadik legjobb rendezőjének minősítette. Tarr már a kezdetekkor is „különutas”, hiszen nem a szokványos módon indult-indulhatott a pályán. Előbb „megmártózott” az élet sűrűjében: volt hajógyári segédmunkás és szállodaportás is. Emellett azonban egész fiatalon kezdett amatőrfilmezéssel foglalkozni, s ez az érdeklődése vezette el őt a Balázs Béla Stúdióba, ahol amatőr szereplőkkel elkészítette a Családi tűzfészek című dokumentum-játékfilmet egy család lakásproblémájáról. Ezzel nemcsak hazai indulását, hanem nemzetközi útját is megalapozta: a film elnyerte a mannheimi filmfesztivál nagydíját. Tarr Béla ezután szerzett-szerezhetett rendezői diplomát a Színművészeti Főiskolán. A Családi tűzfészeket még két dokumentarista, szociográfiai film követte, a Szabadgyalog, amely egy fiatal beilleszkedési gondjaival foglalkozik, majd a Panelkapcsolat, amely egy kétgyermekes család megromlott kapcsolatáról szól – ebben már színészek alakítják a szerepeket: Koltai Róbert és Pogány Judit. Ezeket követően forgatta az Őszi almanach című filmet, amely váltást jelent Tarr Béla munkásságában. A dokumentarizmust felváltja a lélekelemzés, az erkölcsi értékek kutatása. A film egyetlen lakásban játszódik, komor párbeszédekkel, különös színvilággal. Későbbi filmjeinek forgatókönyvírója Krasznahorkai László író. Ezekben ismét változik Tarr Béla filmnyelve: részletező, lassú cselekményvezetés, nyomasztó eső, világvége hangulatok, komor, monoton világok, lepusztult környezetek, lezuhant emberek, gonosz erők munkálkodásai, lemeztelenített valóságok. Ezt láthatjuk a Kárhozatban, a Sátántangóban, a Werckmeister harmóniákban, a nagy Tarr-klasszikusokban, amelyekben az emberek közti kiélezett konfliktusokat – ahogy maga mondja – „ kozmikus nézőpontba” helyezi. Tarr Béla számtalan külföldi elismerés és díj tulajdonosa. 2002-ben Jeruzsálemben életműdíjjal tüntették ki, Kárhozat című filmjéért Cannes-ban neki ítéltek a fesztivál elnöke által 1999-ben alapított, az év legjobb külföldi rendezőjének járó díjat. Idén az American Cinema Foundationtól megkapta az Andrzej Wajda Békedíjat. Az indoklásban ez olvasható: „Tarr Béla az európai film azon rendezői közé tartozik, akik meghatározó módon szélesítették a filmművészet látókörét, és új mozgóképes eszköztárat hoztak létre.” Magyarországon Balázs Béla- és Kossuth-díjjal tüntették ki. TALLÓSI BÉLA